

Landbruks- og matdepartementet

Postboks 8007 Dep

0030 Oslo

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 16/660	Doknr.:
Mottatt: 03 OKT 2016	
Saksbeh.:	Ark.:
Kopi:	Avskr.:

Saksb.: Jo Vidar Nordhaug

e-post: fmnojno@fylkesmannen.no

Tlf.: 75 53 16 44

Vår ref.: 2016/6543

Deres ref.: 16/660

Vår dato: 26.09.2016

Deres dato: 30.05.2016

Arkivkode: 541.40

Høring - Forslag til endringer i reindrifftsloven og jordskifteloven som åpner for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften

Landbruks- og matdepartementet har sendt på høring forslag fra en arbeidsgruppe til endringer i reindrifftsloven og jordskifteloven som skal legge til rette for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften.

Fylkesmannen i Nordland ser positivt på forslaget om at jordskifteretten skal kunne brukes til å avklare rettighetsforholdene internt i reindrifta. Vi ser at det kan være tilfeller med behov for rettslig avklaring av eksisterende rettigheter. Vi ser også at det kan være behov for omdanning av rettigheter for å oppnå mer tjenlige bruksforhold.

Arbeidsgruppen har flere forslag til å sikre nødvendig kunnskap og kompetanse i samerett og reindrifftsrett i jordskifteretten. Det er også forslag om å opprette et utvalg av fagkyndige meddommere. Fylkesmannen mener at disse tiltakene vil gjøre jordskifteretten egnet til å forestå rettsfastsetting og rettsendring også internt i reindrifta.

Rapporten har mye fokus på uenigheter om beitebruk og beitegrenser. Når jordskifteretten har adgang til å sette til side beitebruksregler, jf reindrifftslovens § 59, er det også nødvendig at retten får adgang til å fastsette nye beitebruksregler. Bruksreglene inneholder imidlertid mye annet enn regler om beitebruken. I Nordland er det lite overlappende beitebruk, og uenighet om dette er derfor et relativt lite problem. Mer aktuelt er konflikter i forhold til distriktsstyring, felles økonomi og samarbeidsforhold.

Dette er også forhold som i noen grad skal eller bør reguleres av bruksregler.

Forslaget innebærer bl.a. endringer i forhold til følgende:

Hvem som kan reise sak for jordskifteretten

Etter gjeldende jordskiftelov kan distriktsstyret, siidastyret og siidaandelsleder kreve sak for jordskifteretten. Arbeidsgruppen foreslår å endre jordskifteloven § 1-5, slik at også leder av sideordnet rekrutteringsandel og offentlig myndighet skal kunne kreve jordskiftesak i den

utstrekning som fremgår av reindriftsloven. Etter forslaget til ny § 60 a i reindriftsloven vil kompetansen til å kreve sak variere. Dette vil bli nærmere omtalt i det følgende.

Fylkesmannen er enig i at kravskompetansen bør avgrenses slik at reineiere som ikke leder siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel heller ikke har adgang til å kreve sak for jordskifteretten.

Jordskifterettens adgang til å avklare eksisterende rettigheter og grenser (rettsfastsettende sak):

Arbeidsgruppen konkluderer med at jordskifteloven kap. 4 åpner for utgreiing og fastsetting av interne rettigheter i dag, og at jordskifteloven ikke trenger endring på dette punktet. I den foreslåtte nye § 60 a i reindriftsloven er det inntatt en bestemmelse i 1.ledd som innebærer at distriktsstyret, siidastyret, siidaandelsleder og leder av sideordnet rekrutteringsandel skal kunne kreve rettsutgreiing og grensefastsetting i samsvar med jordskifteloven kap. 4. Slik kravskompetanse foreslås også tillagt departementet når det gjelder å avklare grenser og rettigheter for større områder.

Fylkesmannens vurdering:

Det er viktig at offentlig myndighet har adgang til å kreve rettsfastsetting. Adgangen bør imidlertid ikke begrenses til «større områder». I Nordland er det flere små siidaer med begrensede ressurser. I en situasjon hvor en siida eller et distrikt ikke kan ivareta sine interesser vil det være viktig med tanke på rekruttering at rettighetene er klart definert. Der part på en side av grensen står mer eller mindre fritt til å definere hvor grensen går vil denne ikke ha noen interesse av å søke grensen fastsatt av jordskifteretten. Reindriftsmyndighetene bør da ha en mulighet for å få grensen endelig avklart selv om det i og for seg dreier seg om et mindre område. Slike saker vil neppe utgjøre noe stort antall, men det er likevel et reelt behov for å kunne få en avklaring i de tilfellene det gjelder.

Jordskifterettens adgang til å endre rettighetsforholdene (rettsendrende sak):

Arbeidsgruppen foreslår at det tas inn i jordskifteloven § 3-1, 2.ledd en henvisning til ny § 60 a i reindriftsloven som regulerer forholdet til jordskifte i de samiske reinbeiteområdene.

Bestemmelsen i jordskifteloven § 3-4 om ny utforming av varige bruksretter gjelder i dag bare bruksretter som ligger til fast eiendom, noe reindriftsretten ikke gjør.

Arbeidsgruppen foreslår å endre bestemmelsen slik at den også omfatter bruksretter som har sitt grunnlag i samisk reindrift, og samtidig åpne for at reindriftsanlegg kan overføres til ny eier ifm. skifte

Det fremgår av jordskifteloven § 3-8, siste pkt. at jordskifteretten i dag ikke kan gi regler om sambruk (bruksordning) som regulerer forhold internt mellom reindriftsutøvere. Denne begrensningen foreslås fjernet.

Det følger videre av § 3-9 at jordskifteretten kan gi pålegg om felles tiltak og investeringer mellom reindriffta og grunneiere eller bruksrettshavere. Bestemmelsen forstås slik at det ikke

er adgang til å gi slike pålegg som regulerer forholdet mellom reindriftsutøvere. Arbeidsgruppen foreslår å fjerne denne begrensningen.

Etter arbeidsgruppens forslag skal distriktstyret, siidastyret, siidaandelsleder og leder av sideordnet rekrutteringsandel etter reindriftsloven § 60 a, 2. og 3. ledd kunne kreve endring av rettighetsforholdene (dvs. den interne fordelingen av reindriftsrettighetene) innad i distriktet i samsvar med jordskifteloven kap. 3. Fremsettelse av krav kan skje enten som en del av arbeidet med bruksreglene eller innen 6 mnd. etter at disse er blitt godkjent av fylkesmannen.

Aktuelle virkemiddel er endring og fastsetting av nærmere regler om utøvelsen av reindriftsretten, pålegg om felles tiltak og investeringer, og dannelse av driftslag med fastsetting av vedtekter. Målet er å oppnå mer hensiktsmessige driftsforhold. Dersom det allerede er godkjent bruksregler kan jordskifteretten endre disse.

Distriktsstyret eller fylkesmannen skal etter 4. ledd kunne kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler dersom distriktsstyret ikke lykkes med dette. Det samme gjelder felles bruksregler for flere distrikter.

Til sist skal distriktsstyret etter 6. ledd kunne kreve sak om endring av rettigheter som berører flere distrikter.

En endring av rettighetsforholdene internt i reindriften vil kunne endre grunnlaget for fastsettelse av reintall og arbeidsgruppen foreslår derfor i 5. ledd at jordskifteretten skal ha adgang til å fastsette nye reintall på siidanivå. Det forutsettes at reintall fastsatt av jordskifteretten ikke skal godkjennes av reindriftsstyret.

Det foreslås til sist, ved fjerning av dagens § 58, 4. ledd, siste pkt., at fylkesmannens adgang og plikt til å utforme bruksregler der distriktet ikke lykkes med dette skal bortfalle.

Fylkesmannens vurdering:

I de tilfeller der det blir snakk om å sette til side eller endre godkjente bruksregler bør det fremgå klart at de allerede godkjente bruksregler gjelder inntil nye regler er vedtatt av jordskifteretten. I motsatt fall vil det oppstå en uavklart situasjon som kan være svært uheldig.

Etter hva vi kan se forutsettes det at sak om rettsendring må kreves enten innen 6 mnd. etter at bruksregler er godkjent, underveis i prosessen med bruksreglene eller dersom distriktsstyret ikke lykkes å utarbeide bruksregler som kan godkjennes. I dag har de fleste distrikter bruksregler som er godkjent for mer enn 6 mnd. siden. Krav må da fremsettes som ledd i utarbeidelse av nye bruksregler, jfr. forslaget til § 60 a, 3. ledd. Utarbeidelse av nye bruksregler kan skje enten etter initiativ fra distriktsstyret eller dersom et flertall på distriktets årsmøte eller fylkesmannen krever det, jfr. rdl. § 58, 5. ledd. Et mindretall i distriktet vil i utgangspunktet ha begrensede muligheter for å igangsette revisjon av bruksreglene og derigjennom en rettsendrende sak.

Dersom muligheten for å kreve (rettsendrende) jordskifte skal bidra til å ivareta mindretallets interesser bør det derfor vurderes å endre forslaget til § 60 a, 3. ledd slik at jordskifte kan kreves også uten at flertallet har besluttet å utarbeide nye bruksregler.

Fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen:

Arbeidsgruppen foreslår å fastsette verdigrunnlaget med utgangspunkt i den beitenytte vedkommende siida eller siidaandel har hatt i perioden fra 1980. Det tas utgangspunkt i det reintall siidaen eller siidaandelen har ført på beite i gjennomsnitt i denne perioden, og det skal tas hensyn til antall beitedøgn og beitekvalitet ut fra den aktuelle bruken.

Fylkesmannens vurdering:

Det er viktig at grunnlaget for jordskifteløsningen fastsettes på en måte som hindrer at de som har lagt vekt på å drive forsvarlig og bærekraftig reindrift taper rettigheter til fordel for de som har posisjonert seg ved å bygge opp et høyere reintall enn det som er bærekraftig og forsvarlig.

Vi er i tvil om hvordan dette best kan sikres, men spørsmålet er så viktig at det kan være behov for nærmere utredning før endelig løsning velges.

Behov for kunnskap i jordskifteretten om samisk sedvane, kultur og rettsforståelse.

Arbeidsgruppen foreslår at det opprettes et jordskiftefaglig utdanningstilbud ved Universitetet i Tromsø og innarbeides et eget fag i samerett/reindrifftsrett. Videre at samerett/reindrifftsrett styrkes i introduksjonskursene for jordskiftedommere. Det foreslås også at kompetanse innen samerett/reindrifftsrett, samisk kultur og rettsforståelse, samt kunnskap i samisk språk, skal vektlegges ved rekruttering av jordskiftedommere.

Arbeidsgruppen foreslår ny bestemmelse i reindrifftsloven § 8 a som innebærer at det skal opprettes et utvalg av fagkyndige meddommere til jordskifteretten. LMD skal oppnevne meddommere etter forslag fra reindrifftsens organisasjoner og Sametinget. Meddommerne skal ha særskilt kompetanse innen reindrift.

Fylkesmannens vurdering:

Med den myndighet som tenkes tillagt jordskifteretten mener fylkesmannen det er viktig med inngående kompetanse innen samerett og reindrifftsrett. Fylkesmannen støtter arbeidsgruppens forslag til tiltak for å heve jordskifterettens kompetanse på disse feltene.

Vi mener det kan være grunn til å foreta en evaluering av ordningen etter relativt kort tid med spesiell vekt på om det er behov for ytterligere kompetanseheving.

Mekling:

Arbeidsgruppen har utarbeidet forslag til retningslinjer for mekling etter reindrifftsloven § 73. Retningslinjene innebærer bl.a. at mekler skal utpekes fra utvalget av fagkyndige meddommere.

Det legges vekt på at partene selv skal ha stor rådighet over både prosessen og utfallet av meklingen. Det skal føres protokoll og partene skal delta i meklingen selv. Medhjelpere som partene kan ha med på meklingen forutsettes å ha en tilbaketrasket rolle. Meklingen skal avsluttes enten med et forpliktende forlik mellom partene eller ved at mekleren eller en eller flere parter ikke finner det hensiktsmessig å fortsette meklingen. Protokollen skal redegjøre for meklingens avslutning.

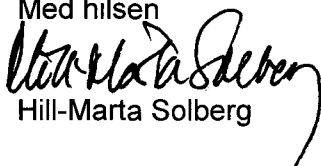
I tillegg til retningslinjer foreslår arbeidsgruppen å endre reindriftsloven § 73 slik at mekling kan omfatte mer enn to parter, og det foreslås å fjerne Reindriftsstyrets adgang til å peke ut mekler.

Fylkesmannens vurdering:

I de sørligste reinbeiteområdene er det liten grad av overlappende beitebruk, og derfor lite konflikter om beitebruk internt. Vi ser derimot at det kan foreligge personlige motsetninger mellom enkelte reindriftsutøvere eller grupper av reindriftsutøvere som vanskeliggjør en bærekraftig reindrift. Motsetningene kommer gjerne til uttrykk gjennom stadig uenighet om både praktiske gjøremål og mer langsiktige valg og en mistro til motpartens hensikter og handlinger. Fokus i en mekling vil i slike tilfeller være å bygge tillit og skape felles rammer for kommunikasjon heller enn å enes om konkrete beitegrenser.

Fylkesmannen ser positivt på forslaget om å opprette et utvalg av fagkyndige meddommere som også skal kunne fungere som meklere. Vi ser også viktigheten av at partene selv deltar i meklingen og at evt. rådgivere har en tilbaketrasket rolle. Fylkesmannen støtter de foreslåtte retningslinjene for mekling og de foreslåtte lovendringer i § 73. Vi vil imidlertid påpeke behovet for at de utvalgte meddommere/meklere tilføres kompetanse i meklerfaget.

Med hilsen

Hill-Marta Solberg

Monica Andreassen Iveland
landbruks- og reindriftdirektør